

มาตรการทางกฎหมายการจัดการงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI)

ศึกษา : กรณีความรับผิดจากการใช้งาน ChatGPT¹

ณัฐนันท์ คงด้วง²

จากการศึกษาเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายการจัดการงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) ศึกษา : กรณีความรับผิดจากการใช้งาน ChatGPT มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา แนวคิด และ ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ กรณีของ ChatGPT อย่างมีขอบเขต ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่าปัญญาประดิษฐ์ในปัจจุบันนี้มีความหลากหลาย แตกต่างกันไปตามรูปแบบการใช้งาน ซึ่ง ChatGPT (Chat Generative Pre-trained Transformer) หรือที่เรียกว่าแชทบอท มีรากฐานมาจากคำ 2 คำ คือคำว่า “Chat” ที่มีความหมายว่า พูดคุย และคำว่า “GPT” ที่มาจากคำว่า Generative Pre-trained Transformer ซึ่งเป็น โปรแกรมแชทบอท (AI chat bot) ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบันนี้ และมีแนวโน้มว่ามนุษย์จะนำ เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้งานมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะ ChatGPT จึงทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้และ ความเข้าใจว่า ความสามารถตามลักษณะการใช้งานของปัญญาประดิษฐ์ (AI) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) Artificial Narrow Intelligence (ANI) หรือ ANI เป็นประเภทที่สามารถทำงานอัตโนมัติในระดับ เบื้องต้น AI ประเภท Artificial Narrow Intelligence (ANI) หรือ Weak AI จะสามารถทำงานบางอย่างแทน มนุษย์ได้ แต่ต้องเป็นงานหรือทักษะที่ได้รับการโปรแกรมมาให้ทำเท่านั้น ไม่สามารถทำงานอื่นใด นอกเหนือจากนั้น หรือเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติมได้ ที่เห็นปัญญาประดิษฐ์ใช้งานกันอยู่ทุกวันนี้ทั้งหมดจัดได้ว่า อยู่ในประเภทนี้ เช่น ปัญญาประดิษฐ์สำหรับการแปลภาษา ปัญญาประดิษฐ์สำหรับรถยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติ รวมถึงปัญญาประดิษฐ์ ChatGPT ด้วย

2) Artificial General Intelligence หรือ AGI หรือ Strong AI เป็นประเภทที่สามารถคิดเป็นเหตุเป็นผล วางแผน แก้ปัญหา เรียนรู้ได้เองจากประสบการณ์ มีสติปัญญาและสามารถทำงานต่าง ๆ ได้เทียบเท่ากับสมอง ของมนุษย์ เช่น สามารถคิดวิเคราะห์ วางแผน แก้ปัญหาที่ซับซ้อน เข้าใจเรื่องราวที่เป็นนามธรรม รวมถึง

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายการจัดการงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยปัญญา ประดิษฐ์ (AI) ศึกษา : กรณีความรับผิดจากการใช้งาน ChatGPT โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ประเสริฐ ตั่นศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์เทพ วิฑิตอนันต์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ปวิศร เลิศธรรมเทวี

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ สาขาวิชานิติศาสตรบัณฑิต จัหวัดพังงา คณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตได้เหมือนกับที่มนุษย์ทำได้ แต่ในปัจจุบันยังไม่สามารถพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ชนิดนี้ขึ้นมาได้สำเร็จ

3) Artificial Superintelligence หรือ ASI หรือ Singularity เป็นประเภทที่สามารถคิดเชิงนามธรรมได้ เรียนรู้ได้และตัดสินใจเองได้อย่างมีประสิทธิภาพใดๆ ถือได้ว่าเป็นสุดยอดปัญญาประดิษฐ์ที่มีปัญญาหรือความฉลาดเหนือกว่ามนุษย์ และแน่นอนว่าในปัจจุบันเรายังไม่สามารถพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้ขึ้นมาได้ แต่ไฉนการมีอยู่ของ Artificial Super intelligence (ASI) นั้น มักจะปรากฏอยู่ในสื่อต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเกมส์ ภาพยนตร์ ซีรีส์ หรือนวนิยาย เป็นต้น

ปัญญาประดิษฐ์แต่ละประเภท ก็มีความสามารถในการทำงานที่แตกต่างกัน แต่การทำงานของ ChatGPT นี้ก็ยังมีขอบเขตการทำงานอยู่ และเมื่อ ChatGPT ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น จึงเกิดแนวคิดในการศึกษาถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ จากงานที่ ChatGPT ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ผู้ใดจะเป็นผู้รับผิดชอบ จึงทำให้ต้องศึกษาถึงสถานะทางกฎหมายของ ChatGPT ว่าอยู่ในสถานะใด เพื่อที่จะได้กำหนดสถานะทางกฎหมายให้แก่ ChatGPT

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายการจัดการงานที่ถูกสร้างขึ้นโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) ศึกษา : กรณีความรับผิดจากการใช้งาน ChatGPT ผู้ศึกษาสามารถสรุปประเด็นปัญหาได้ดังนี้

ปัญหาประการแรก ปัญหาการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เมื่อ ChatGPT เป็นผู้สร้างสรรค์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ซึ่งภายใต้ระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 4 “ผู้สร้างสรรค์” หมายความว่า ผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยหลักแล้วลิขสิทธิ์คุ้มครองการแสดงออกทางความคิดของผู้ที่สร้างสรรค์งานต้นฉบับขึ้นด้วยตนเอง (originality) โดยต้องมีการใช้แรงงาน (Labor) ทักษะ (Skill) และกระบวนการตัดสินใจ (Judgment) และความพยายาม (effort) ของผู้สร้างสรรค์ผลงาน จนกระทั่งออกมาเป็นงานศิลปะ งานเพลง หรืองานวรรณกรรมแต่เดิมความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานสร้างขึ้นโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไม่ได้เป็นปัญหา เพราะเดิมโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนกระบวนการสร้างสรรค์ กรณีของงานที่ ChatGPT สร้างสรรค์ขึ้นมานี้ นี่จึงไม่ถือว่ามนุษย์ได้คิดและสร้างสรรค์ขึ้นมาหรือไม่ได้เกิดจากปัญญาของมนุษย์ ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีการป้อนคำสั่งหรือใส่คำสั่งสำคัญตั้งต้นไว้ก็ตาม เพราะในระหว่างที่ ChatGPT ทำการประมวลผลจนได้ผลลัพธ์หรือคำตอบ มนุษย์ไม่ได้มีส่วนในกระบวนการนี้ด้วยจึงทำให้พิจารณาได้ว่าผู้ใช้งาน ChatGPT ไม่ถือว่าเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และไม่เข้าหลักเกณฑ์ Power of idea and creativity จึงไม่จะไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เนื่องจากตามหลักลิขสิทธิ์ได้ให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นรางวัลแก่ทักษะ แรงงาน และกระบวนการตัดสินใจ อีกทั้งผู้ใช้งาน ChatGPT สามารถใช้ ChatGPT เป็นเพียงเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกและช่วยลดทรัพยากร แรงงาน และเวลา ในการทำงานเท่านั้น

อีกทั้งเมื่อไม่นานมานี้ สำนักงานลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกา (USCO) ได้ปฏิเสธการจดทะเบียนลิขสิทธิ์รูปภาพการ์ตูนเรื่อง Zayra of the Dawn โดยให้เหตุผลว่าภาพดังกล่าวไม่ใช่ผลงานการสร้างสรรค์ของมนุษย์ แต่เป็นผลจาก AI และหลังจากนั้น USCO ก็ได้เผยแพร่ Guidance on copyright registration involving media crafted by artificial intelligence หรือแนวทางการจดทะเบียนลิขสิทธิ์ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของ AI ซึ่งกำหนดว่างานที่สร้างสรรค์โดย AI “ไม่สามารถจดทะเบียนลิขสิทธิ์ได้” และหากงานลิขสิทธิ์ใดมีการสร้างสรรค์ร่วมกันทั้งโดยมนุษย์และ AI ก็จะต้องระบุให้ชัดเจนตอนยื่นขอจดทะเบียนลิขสิทธิ์ด้วย ซึ่งกฎหมายสหรัฐอเมริกาและกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยนั้น ได้ให้เหตุผลของการเป็นผู้สร้างสรรค์ไว้ใกล้เคียงกันด้วย ผู้ศึกษาจึงพิจารณาได้ว่างานที่สร้างขึ้นโดย ChatGPT นี้ ไม่ใช่ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยมนุษย์ จึงทำให้งานที่สร้างขึ้นโดย ChatGPT นี้เป็นงานที่ไม่มีลิขสิทธิ์ เลยเป็นผลโดยตรงที่ไม่มีผู้ใดสามารถเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่สร้างขึ้นโดย ChatGPT ได้ตามกฎหมายของประเทศไทย

ปัญหาประการถัดมา ปัญหาความรับผิดชอบทางกฎหมายที่เกิดจากการละเมิดโดย ChatGPT ในการพิจารณาประเด็นนี้ โดยความสามารถในการทำงานของ ChatGPT ผู้ศึกษาให้ถือว่าเป็นประเภท ประเภท Artificial Narrow Intelligence (ANI) หรือ Weak AI จะสามารถทำงานบางอย่างแทนมนุษย์ได้ แต่จะจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ เท่านั้น นั่นคือ ต้องเป็นงานหรือทักษะที่ได้รับการโปรแกรมมาให้ทำเท่านั้น ไม่สามารถทำงานอื่นใดนอกเหนือจากนั้น หรือเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มเติมได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่า ChatGPT ไม่มีรูปร่าง แต่ตามหลักมาตรา 138 ได้บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ และ มาตรา 437³ นั้น ในกรณีของปัญญาประดิษฐ์ที่เป็นซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์มิใช่ยานพาหนะอย่างใดๆ อันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลตามมาตรา 437 วรรค 1 อีกทั้งมิใช่เป็นทรัพย์สินอันตราตามมาตรา 437 วรรค 2 เพราะซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์เป็นบุคคลอิเล็กทรอนิกส์มิใช่ทรัพย์สิน จึงไม่นำมาใช้กับซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์แต่ควรจะนำไปใช้กับปัญญาประดิษฐ์ระดับเบื้องต้น (ANI) และปัญญาประดิษฐ์ระดับทั่วไป (AGI) กรณี ChatGPT นี้จึงเป็นเพียงทรัพย์สินปัญญาประดิษฐ์ระดับที่ควรมีลักษณะเป็นเพียงทรัพย์สิน คือ ปัญญาประดิษฐ์ระดับเบื้องต้น (ANI) และ ปัญญาประดิษฐ์ระดับทั่วไป (AGI) ซึ่งทำให้สามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดมาปรับใช้ในการละเมิดโดย ChatGPT ได้ จึงทำให้ในประเด็นนี้ หากเกิดจากความบกพร่องของ ChatGPT เมื่อ ChatGPT ก่อให้เกิดความเสียหายหรือ ระบบการทำงานอัตโนมัติรูปแบบต่างๆ ผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถดำเนินคดีได้ทั้งกฎหมายทั่วไป และกฎหมายพิเศษดังต่อไปนี้

ฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งเรื่องการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายโดยสภาพต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น กรณีนี้กฎหมายผลกระทบให้กับผู้ควบคุมและครอบครองคอมพิวเตอร์ในการต้องพิสูจน์ แก่ต่าง อันเป็นการแตกต่างจากกรณีการฟ้องคดีทั่วไปที่ผู้ฟ้องคดี

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 437.

ต้องเป็นผู้เริ่มนำสืบพิสูจน์ความผิดของอีกฝ่ายที่ถูกโต้แย้ง นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้ก่อความเสียหายอยู่ต่างประเทศ กฎหมายก็เอื้ออำนวยให้สามารถส่งคำฟ้องอย่างเร่งด่วนได้

ปัญหาประการที่สาม ปัญหาสถานะบุคคลทางกฎหมายของ ChatGPT เมื่อพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยแล้วพบว่า ขณะนี้ยังไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติรับรองสิทธิให้กับปัญญาประดิษฐ์ ให้มีบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาเสนอให้มีการแยกประเภทของปัญญาประดิษฐ์ตามลักษณะความสามารถของการทำงานที่มีความแตกต่างกัน ในอนาคตหากได้ตั้งสถานะบุคคลทางกฎหมายให้กับปัญญาประดิษฐ์แล้ว ต่อมาถ้าปัญญาประดิษฐ์ได้กระทำละเมิด ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบคือปัญญาประดิษฐ์ หรือบุคคลอื่นหากได้กระทำละเมิดร่วมกับ ปัญญาประดิษฐ์แล้วแต่กรณี โดยจะต้องกำหนดสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับ บุคคลธรรมดาและนิติบุคคล คือควรที่จะมีสิทธิถือครองทรัพย์สิน อีกทั้งจะต้องกำหนดสัญชาติให้กับปัญญาประดิษฐ์เพื่อจะได้นำไปพิจารณาในปัญหาเรื่องผู้รับผิดชอบจากการกระทำละเมิดของปัญญาประดิษฐ์โดยการจดทะเบียนบุคคลอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งต้องเป็นบทบังคับให้จดทะเบียนซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Superintelligence) ทุกตัว

ดังนั้นสถานะทางกฎหมายของ ChatGPT ที่เป็นปัญญาประดิษฐ์ประเภท Artificial Narrow Intelligence (ANI) ChatGPT นี้จึงเป็นเพียงแค่อัลกอริทึมอย่างหนึ่งเท่านั้น หากในอนาคตมีการรับรองสิทธิและสภาพบุคคลให้กับปัญญาประดิษฐ์แล้ว สิ่งที่จะต้องพิจารณาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้นั้นมีหลากหลายประเด็น ในประเด็นเรื่องสิทธิของปัญญาประดิษฐ์ การมีหน้าที่ต่อสังคมในทางกฎหมาย การคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์ในการทำงาน การมีสิทธิในการถือครองทรัพย์สินตลอดจนการเก็บภาษีจากเหล่าปัญญาประดิษฐ์ที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นแรงงานในระบบตลาดแรงงานเพื่อทดแทนการจ้างงานแรงงานที่เป็นมนุษย์ หากพิจารณาในทางกฎหมายแล้ว การรับรองว่าสิทธิของบุคคลธรรมดาเริ่มขึ้นเมื่อใดนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 วางหลักไว้ว่า “สภาพบุคคลจะเริ่มขึ้นเมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก” ถ้อยคำดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการรับรองการมีอยู่โดยธรรมชาติในเรื่องสภาพบุคคลของบุคคลธรรมดา แต่อย่างไรก็ดีจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสภาพสังคมโลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทุกขณะทำให้มีการคิดค้นและก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ขึ้นมาจำนวนมาก สภาพการณ์เช่นนี้ส่งผลทำให้ความมีอยู่และการรับรองสภาพความเป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลต้องถูกทบทวนและขยายความอีกครั้งเมื่อเทคโนโลยีที่เรียกว่า “ปัญญาประดิษฐ์” ได้เกิดขึ้นและมีการนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ และถ้าหากในอนาคต นักพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ได้พัฒนาปัญญาประดิษฐ์ ได้ถึงขั้นซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์ (ASI) มีความสามารถและความฉลาดที่เหนือมนุษย์สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจได้เอง หรือที่มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ โดยปราศจากการออกคำสั่ง หรือควบคุมโดยมนุษย์แต่อย่างใด อีกทั้งมีความสามารถที่แสดงให้เห็นถึงการสร้างเจตนาารมณ์เป็นของตนเองในการตัดสินใจหรือก่อเจตนา ดังนั้นกรณีของซูเปอร์ปัญญาประดิษฐ์อย่าง นี้ จึงควรที่จะต้องได้รับสถานะบุคคล ตามกฎหมายคือ “บุคคลอิเล็กทรอนิกส์”

เมื่อเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์จะสามารถมีสภาพบุคคลได้แล้ว ก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า ปัญญาประดิษฐ์ใดที่จะสามารถมีสภาพบุคคลได้ ซึ่งในการแยกความแตกต่างระหว่างปัญญาประดิษฐ์ที่มีสิทธิ์ที่จะมีสภาพบุคคลกับปัญญาประดิษฐ์ที่ไม่มีสิทธิ์ที่จะมีสภาพบุคคลนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการให้สภาพบุคคลตามกฎหมายแก่ปัญญาประดิษฐ์ โดยพิจารณาจากความสามารถและสภาพของปัญญาประดิษฐ์นั้น ไม่ได้หมายความว่าปัญญาประดิษฐ์ทุกประเภทควรจะมีสภาพบุคคล แต่จะต้องมีเกณฑ์ในการพิจารณาว่าปัญญาประดิษฐ์ใดมีสิทธิ์ที่จะได้รับรองสภาพบุคคลได้บ้าง ซึ่งเกณฑ์หนึ่งที่มีความสำคัญนั้นก็คือ เกณฑ์ของความเป็นเอกเทศของปัญญาประดิษฐ์ กล่าวคือ ปัญญาประดิษฐ์จะต้องมีความอิสระปราศจากการควบคุม สั่งการ หรือบังคับบัญชาของมนุษย์ ตลอดจนจะต้องมีความสามารถในการดำเนินงานโดยไม่มีการแทรกแซงของมนุษย์ จึงแสดงให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ที่มีความสามารถที่จะกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งได้เพียงอย่างเดียว โดยไม่สามารถตอบสนองต่ออิทธิพลจากโลกภายนอกหรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องได้นั้น ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาถึงสภาพบุคคลเลย ทั้งนี้ แนวความคิดนี้ก็ยังสอดคล้องกับบทความ วิชาการที่ชื่อว่า กฎหมายกับการคุ้มครองปัญญาประดิษฐ์ ของรองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิรินทร์ บุตรอินทร์ และแนวคิดเรื่องสิทธิของจอห์น ล็อก (John Lock) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ด้วย การให้สถานะบุคคล เป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพิจารณาถึงผลดีผลเสียด้วย และที่สำคัญต้องมีจริยธรรมและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนด้วย

เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มในการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ในสหภาพยุโรปแล้วพบว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าในอนาคตอันใกล้ที่สหภาพยุโรปจะมีการออกกฎหมายมารองรับสภาพบุคคลของปัญญาประดิษฐ์ขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการวิชาการยุโรปซึ่งเป็นฝ่ายบริหารของสหภาพยุโรป ทั้งยังรับผิดชอบต่อการริเริ่มกฎหมายและการดำเนินงานของสหภาพยุโรป และที่น่าจับตามองอีกประเด็นหนึ่งคือ USCO ได้ยกตัวอย่างมาว่า ถ้านางานที่ได้จาก ChatGPT ไปแก้ไขปรับปรุงต่อในระดับที่มากเพียงพอในรูปแบบที่อาศัยความคิดสร้างสรรค์ ก็จะถือว่าเป็นงานของผู้ที่นำไปต่อ่นั้น เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์งานนั้นไป หรือหากเป็นการใช้ AI หรือ ChatGPT เป็นเครื่องมือโดยมนุษย์สร้างสรรค์ก็สามารถทำได้ เช่นเดียวกับการใช้งาน Photoshop แต่งรูปภาพ

จากการศึกษาค้นคว้ามาตรการทางกฎหมายการจัดการงานที่ถูกสร้างขึ้น โดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) ศึกษา : กรณีความรับผิดชอบจากการใช้งาน ChatGPT ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการพิจารณาถึงการออกกฎหมายพิเศษเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติของปัญญาประดิษฐ์ในอนาคต และเห็นว่าควรจะต้องมีกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาก่อนแล้วจึงจะหาทางแก้ปัญหา ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์เมื่อ ChatGPT เป็นผู้สร้างสรรค์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 แม้ว่าในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับงานที่สร้างสรรค์ด้วยปัญญาประดิษฐ์ หรือ

ChatGPT เป็นการเฉพาะ แต่การแก้ไขปรับปรุงอาจเริ่มจากใช้เครื่องมือทางกฎหมายที่มีอยู่ก่อนเท่าที่ทำได้ เพราะรวดเร็วกว่าการตรากฎหมายฉบับใหม่ทั้งฉบับ เพื่อกำกับดูแลบางเรื่องไปพลางก่อน เช่นดูแลเรื่องของลิขสิทธิ์ ChatGPT เป็นผู้สร้างสรรค์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 จากนั้นจึงเริ่มวางระบบกำกับดูแลส่วนต่างๆ เพิ่มเติม รูปแบบกำกับดูแลที่เหมาะสมของประเทศไทยคือแบบกระจายอำนาจ เพราะมีขนาดเศรษฐกิจที่ไม่ใหญ่ และมีหน่วยงานที่กำกับดูแลแต่ละส่วนหรือแต่ละกิจการที่ปัญญาประดิษฐ์เข้าไปมีบทบาทอยู่แล้ว เพียงกำหนดเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่กำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ที่เกี่ยวข้องกับส่วนหรือกิจการที่หน่วยงานต่างๆ ดูแลเท่านั้น ซึ่งอาจกำหนดให้ใช้ระบบใบอนุญาตที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเพื่อควบคุมดูแลปัญญาประดิษฐ์ตามความเสี่ยง

ขั้นต่อไปคือ ตรากฎหมายเพื่อกำกับดูแลปัญญาโดยเฉพาะ มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ทั้งหมดตั้งแต่กำหนดนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง การแบ่งกลุ่มปัญญาประดิษฐ์ตามความเสี่ยงเพื่อกำหนดระดับความเข้มงวดที่จะกำกับดูแล มาตรการดูแลตั้งแต่ก่อนที่จะนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้งาน ไปจนถึงขั้นผ่านการทดสอบสุดท้ายของสถาบันทดสอบเทคโนโลยีเพื่อเตรียมพร้อมนำไปใช้งาน โดยระดับความเข้มงวดขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยง หากปัญญาประดิษฐ์ใดมีความเสี่ยงสูงย่อมต้องกำกับดูแลอย่างเข้มงวดมาก และหลังจากนำปัญญาประดิษฐ์ไปใช้งานแล้วก็ต้องมีมาตรการกำกับดูแล ซึ่งความเข้มงวดขึ้นอยู่กับระดับความเสี่ยงของปัญญาประดิษฐ์เช่นเดียวกัน รวมถึงจัดตั้งศูนย์ทดสอบเทคโนโลยีเพื่อจำแนกปัญญาประดิษฐ์ตามความเสี่ยง นอกจากนี้ ยังต้องกำหนดเรื่องจัดตั้งองค์กรดูแลที่เกี่ยวข้อง และอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวกับ AI รวมถึงมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็น และกระบวนการดูแลที่ชัดเจน โดยอาจควบคุมดูแลร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชน และแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายฉบับอื่นๆ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และนอกจากมีบทบัญญัติควบคุมดูแลแล้ว ยังอาจเพิ่มบทบัญญัติในลักษณะส่งเสริมให้พัฒนาและใช้ปัญญาประดิษฐ์ด้วยก็ได้ หรืออาจทำเป็นคำแนะนำหรือคู่มือเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์

2. ปัญหาความรับผิดชอบและผลกระทบทางกฎหมายที่เกิดจากการละเมิดโดย ChatGPT ทั้งนี้เมื่อประเทศไทยได้มีการออกกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ก็ควรจะได้มีการดำเนินการเสริมในการดำเนินการในด้านนี้เพิ่มเติมด้วย เช่น การบรรจุความรู้ด้านจริยธรรมด้านการใช้เทคโนโลยี (AI Ethics) การพัฒนา และผลกระทบจากปัญญาประดิษฐ์ เข้าไปในการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ต่อการพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ที่ได้พัฒนาขึ้น รวมทั้งการสร้างข้อตกลงทางจริยธรรมด้านการพัฒนาและใช้ AI ร่วมกับต่างประเทศเพื่อให้เกิด ข้อตกลงจริยธรรมเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ในระดับนานาชาติด้วย และให้มีการส่งเสริมการศึกษาและเสริมสร้างทักษะเฉพาะด้านในทุกะดับการเรียนรู้ (Upskill/ Reskill/ Newskill) ซึ่งต้องวางแผนการพัฒนากำลังคนด้านปัญญาประดิษฐ์ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ด้าน

ปัญญาประดิษฐ์ มีทักษะความเข้าใจและการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ อย่างรู้เท่าทัน (AI Literacy) เหมาะสมและสอดคล้องกับระดับชั้นความรู้และช่วงอายุ รวมทั้งการพัฒนาทักษะการคิดคำนวณ และทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยและ ความสามารถในการแต่ละระดับของการศึกษาเพิ่มเติมความสามารถตั้งแต่ระดับอนุบาล ได้แก่ ทักษะ วิธีการคิดคำนวณ การเรียนรู้ที่เหมาะสมร่วมกับเทคนิคเพื่อการแก้ปัญหาได้จริง รวมถึงการพัฒนา โปรแกรมหรือหลักสูตรเพื่อการพัฒนาทักษะด้านปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย (Artificial Intelligence Skill) โดยเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล มัธยมต้น มัธยมปลาย รวมถึงพัฒนาบุคลากรวิจัยในภาคเอกชนผ่านการร่วมวิจัยกับนักวิจัยสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยของรัฐใน โจทย์ที่เป็นความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมาย ตลอดจนการพัฒนาและเตรียมความพร้อมด้าน AI ใน บุคลากรภาครัฐ และเพื่อส่งเสริมความสามารถสำหรับประชาชนในอนาคตให้ สามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์ใน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน เกิดการเรียนรู้ ความคิด สร้างสรรค์ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้บ่มเพาะให้เกิดผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้ การพัฒนาระบบมาตรฐานเพื่อเพิ่มขีด ความสามารถของผู้ประกอบการปัญญาประดิษฐ์เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องดำเนินการ โดยเริ่มการพัฒนามาตรฐาน พื้นฐาน อาทิ การจัดทำ มาตรฐานการเก็บข้อมูลและมาตรการในการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูล การจัดทำ มาตรฐานที่ เกี่ยวข้องกับหุ่นยนต์ อุปกรณ์และเครื่องมือแพทย์ที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ หรือ มาตรฐานหุ่นยนต์ชนิด ที่ สามารถทำงานร่วมกับมนุษย์ได้ เป็นต้น เพื่อสร้างให้เกิดความปลอดภัยและเชื่อมั่นดำเนินการพัฒนา กระบวนการและแนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ให้สอดคล้องกับกฎหมาย จริยธรรมและ มาตรฐานสากล (Laws Ethics and International Standards)

3. ปัญหาสถานะบุคคลทางกฎหมายของ ChatGPT เมื่อ ChatGPT ปัญญาประดิษฐ์ในระดับเบื้องต้น (Artificial Narrow Intelligence หรือ ANI) ซึ่งเป็น ประเภทที่สามารถทำงาน ได้เองโดยอัตโนมัติ แต่มี ความสามารถจำกัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น จึงควรมีสถานะเป็นเพียงทรัพย์สินของผู้ผลิต ผู้พัฒนา หรือ เจ้าของเท่านั้น เนื่องจากไม่ปรากฏว่า ปัญญาประดิษฐ์ดังกล่าวมีการคิดและตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง จึงไม่มีความ จำเป็นในการให้สภาพบุคคลแก่ ปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้

แต่สำหรับปัญญาประดิษฐ์ประเภทที่สามารถคิดเชิงนามธรรม (Artificial Superintelligence หรือ ASI) กล่าวคือ เป็นประเภทที่สามารถเรียนรู้และตัดสินใจได้เองอย่างมีอิสระเหนือการควบคุมใดๆ การให้ความ ค้ำครองสิทธิแก่ปัญญาประดิษฐ์ปัญหาที่เกี่ยวกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบที่จะเกิดขึ้นจากปัญญาประดิษฐ์ประเภท นี้เป็นเรื่องยากและเป็น ความยุ่งยากในทางปฏิบัติเมื่อมีการโอนขายกิจการหลายครั้ง แต่ปัญญาประดิษฐ์ประเภท นี้มีความเป็นไปได้เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ประเภทนี้มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายคลึงกับนิติบุคคลตามกฎหมาย ในปัจจุบัน เช่น มีอายุยืนยาวไม่จำกัด เป็นต้น การที่ปัญญาประดิษฐ์นั้นเป็นอิสระมากขึ้น จึงไม่อาจจะให้ ปัญญาประดิษฐ์ได้รับการพิจารณาให้เป็น เพียงเครื่องมือหรือทรัพย์สินของผู้ผลิตหรือเจ้าของ หรือผู้ใช้ได้อีก

เห็นได้ว่ากฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ทั้งที่เกี่ยวกับความรับผิด หรือเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่เพียงพอที่จะรับรองการกระทำและผลแห่งการกระทำที่จะก่อให้เกิดความรับผิดต่อการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของปัญญาประดิษฐ์ได้ เป็นเหตุให้ต้อง พิจารณาให้ปัญญาประดิษฐ์ AI ควรมีสภาพบุคคลทางกฎหมาย และ

- 1) ต้องมีการกำหนดให้มีการจดทะเบียนปัญญาประดิษฐ์เช่นเดียวกับการจดทะเบียนของนิติบุคคล
- 2) จัดให้มีกฎหมายเฉพาะสำหรับปัญญาประดิษฐ์ เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และความรับผิด

การควบคุมดูแลปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาและใช้งานปัญญาประดิษฐ์อย่างคุ้มค่าย่อมทำให้ประชาชนใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น เศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง และลดปัญหาและความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สังคมดำเนินไปควบคู่กับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วได้อย่างไร้กังวล

เอกสารอ้างอิง

ภูมินทร์ บุตรอินทร์. กฎหมายกับปัญญาประดิษฐ์.[Online], Available URL : file:///C:/Users/User/Downloads/ppaveena,+Journal+manager,+2+%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0% 8C.pdf. 2561.

วสิน เพิ่มทรัพย์ และ โชค วิสวโยธิน.ChatGPT AI ปฏิวัติโลก.พิมพ์ครั้งที่ 1. สำนักพิมพ์ บริษัท โปรวิชั่น จำกัด ,2566.

สมฤดี แก้วขาว และ ภาวิดา คำชาย, “ปัญหาการกำหนดสภาพบุคคลแก่ปัญญาประดิษฐ์ : กรณีศึกษาสหภาพยุโรปเปรียบเทียบประเทศไทย”,การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาชั้นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2, [Online], Available URL : chromeextension://efaidNbmn nnibpcajpcglcfindmkaj/http://hs.ssu.ac.th/useruploads/files/20190306fc8deaf104617517dc1359c91d4844c99dc2c66a.pdf?fbclid=IwAR0jWTbkL5rjXApIhgS0sgOJwqpBVnV0jUAynyTUJsglXo87WmxDiBYmNYw.

อนุชา วุฒิภาพรกุล. ปัญหาการละเมิดความลับทางการค้าโดยปัญญาประดิษฐ์ (AI). [Online], Available URL : http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6212 012 00616312586425e4a5ab7dc01a3127b06acaca f9db673_abstract.pdf, 2566.

อาณดา เรืองศรีบัว. ปัญหาความเป็นผู้ทรงสิทธิในลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรของปัญญา ประดิษฐ์. [Online], Available URL : http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/1421, 2565.